

DİDEM MADAK: PULBİBER MAHALLESİ'NDE ÇOCUK AĞIZLI BİR KADIN

Dürdane ÇINAR

Tarih 25 Temmuz 2011. Bir gazetenin İnternet sayfasında dolaşırken küçük, kırmızı renkli bir başlığa tesadüf ettim: “Çiçekli şiirler yazan Didem Madak öldü.” Başlığın hemen sağında iri gözleriyle, haylaz bir kız çocuğu tarafından makasla rastgele kırılmış gibi duran kâkülü ve aynı haylaz çocuk gamzesiyle gülümseyen genç bir kadın. İlk bakışta hiç tereddütsüz ölmezliğe yakıştırdığım bu fotoğraf sahibini daha sonra kendi kaleminden şöyle tanıyacaktım: “*Ben fotoğraflarda defolu bir kelebek gibi çıkarım.*”

Kadın şair, 41 yaşında, kansere yenik. Her şeyden çok nedense kadın yanıma dokunuyor, hemen açıp kimdir diye bakıyorum. Şiirlerine ulaşıyorum, kitaplarını alıp soluksuz okuyorum. Sonra kadınlığının/kadınlığının yörüngesinden sıyrılıp düşünüyorum: hâlâ şairi kadın gördük mü kadınlığının altını çizmeden edemiyoruz. Üç yapraklılar içinde dört yapraklı yonca... Çoğunlukla, şiire konu edilen kadının canlanıp şiirin içinden çıkması, ilham perilerinin gerçek hayatta birer şair olarak karşılıklarına dikilmesi vakti zamanında “erkek şairleri” bayağı şaşırtmıştır diye düşünüyorum. Bayağı ürkmüşlerdir. Çünkü düşlenen birdenbire düşleyen oluvermiş ve düşlemenin cömert kraliçesi erkeğe olduğu gibi kadına da krallığının kapılarını ardına kadar açtırmıştı. Tehlikenin çanları çalmıştı, artık kadının şiirde de bir adı vardı!

Şiir de, diğer türler gibi kadınla temas edince feminist bir çerçeveye kolayca yerleşiyor. Yine de içinde daha çok hüznün barındırdığından belki, romanda olduğu kadar dişli ve dişli bir feminizm değil bu. Biliyorum, bazı romanlar okuduğundan beri barut fiçisi gibisin ey zenan! Yalnız ne acıdır felsefeni hâlâ erkekler yapıyor.

Kadınlar, kadınlarımız! Bence artık şiirin kendisi olmaktan vazgeçin! Şiir yazın. Düşlendiğiniz kadar düşleyin de. Kadınlık yorucuydu, çünkü kadınlar

çekerdi zahmet küreğini... Kadınlar iyi şiir yazamazdı, çünkü onlar zaten şiirin kendisi olmaya zorlanmıştı. Sylvia Plath şairdi. Ted Hughes de öyle. Evlendiler. Sylvia eş oldu, anne oldu ve sonunda şairliği bırakıp şiirin kendisi oluverdi. Çocuklarının baş ucuna süt ve ekmek bırakıp buldukları odanın kapısının altını ıslak havlularla kapattıktan sonra başını gazı açık fırının içine soktu, intihar etti. Eşi Ted ise, 1984 yılından ölümüne kadar İngiltere'nin devlet şairi olarak yaşamını sürdürdü. Eyvah, yine ataerkilliği dart tahtama yerleştirip yetmezmiş gibi barut fiçisini ateşe yaklaştırdım. Fazlası zarar. Toparlayayım.

Kadınlar, kadınlarımız! Sanırım her şeye rağmen tüm yazgısı ve tasasıyla kadın olmayı kucaklamak, bataklıkta bir lotus çiçeği olup açmak gerekiyor. (Didem burada söze karışıp, "ümitvarların acısı büyüktür" diyerek uyarıyor beni.) Evin meleşini öldürmeden, sarımsak kokan ellerle de şiir yazılabileceğini söylüyor bize Didem Madak. Kulak verelim.

Girişte açtığım dertli parantezin içinde derli toplu bir de izah olsun diyerek, Berrin Yanikkaya'nın Didem Madak Sempozyumu'nda sunduğu "Hüznün Mizahını Yapmak: Didem Madak ve Kadın Olmayı Kucaklamak" başlıklı bildirisinden birkaç paragrafa yer vermek istiyorum:

"Kodlarını ve bu alanda var olmanın koşullarını kimi zaman zımnî çoğu zaman da açıkça erkeklerin belirlediği bir edebiyat türü olarak şiir alanında sabit olan özne erkektir ya da kısa zaman öncesine kadar erkekti. Yani şair deyince aklımıza erkekler gelir (di); kadın şair ise kadın yazar, kadın ressam, kadın müzisyen gibi kültürel ürünlerin üreticilerini 'cinsiyetini işaretlemek' (Frye, 1983) için kullanılan bir 'sıfat' olarak karşımıza çıkar (dı). Şair bir kadın olarak Didem Madak, yalnızca kadınsı duyguları ya da kadınlara özgü deneyimleri aktarmaz; bir yandan kadın olmakla ilgili derdi olduğunu söylerken bir yandan da kadın olmayı kucaklar.

'Hay ben sizin ruhunuza...' diye başlayan dizesi o muzip, mizahi, hüznü ve kızgın ama dili kötü söz söylemeye varmayan kadının dilidir. Ya da 'iç ses diye söylendim,

Ardından Yıldırım Gürses... Aptal aptal güldüm bir de buna'. Gülmenin yıkıcılığından besler hüznünü, gülerken gülerken birden bir tokat yemiş gibi olur 'Çok şey öğrendim geçen üç yıl boyunca/Acının ortasında acısız olmayı/Kalbim ucu kararmış bir tahta kaşık gibiydi bayım' dizelerini okuyan.

Toplumsal alanda kadınlara özgü sayılan ne varsa (ör. reçel yapmak), kadınların diline ait ne varsa (ör. kendini Hint kumaşı sanmak), kadınların deneyimlerine ait ne varsa (ör. ağlayıp boyaları aktıkça ferahlamak) Didem Madak şiirinde kendine bir yer bulur."

Kadınlığıyla derdi olan kadınlar ya da Turgut Uyar'ın deyişiyle “kaderinde bunalmış kadınlar” ister istemez şiiri kadınca bir söylenceye dönüştürüyor. Kadının sıkıntıları, yazgısı, yalnızlığı, maruz kaldığı eşitsizlikler hep şiirde yankı buluyor. Ve şiir mısra mısra bir yakınmaya dönüşüyor. Fakat şair Didem Madak, farklı bir pencere işaret ediyor bize. Kadınlığı kucaklayan, kadınlıktan bunalınca çocukluğa sığınan, “*Bana artık büyü diyorlar Füsün/Ben büyüyüm, bilmiyorlar*” diyerek büyümeyi bile çocuklara has bir ifadeyle dile getiren bir kadını tanıtıyor. Bunu yaparken de, günlük hayatta sıkça kullandığımız klişe cümleleri, o bilindik şarkı sözlerini tam yerine rast gelmiş bir manzara gibi şiirine işliyor.

Şairin *Pulbiber Mahallesi* isimli kitabındaki şiirlerini dikkate aldığımızda, çocuk olmak ve kadın olmak arasında sıkışıp kalmış bir çocuk-kadın görebiliriz.

Şiirlerinde hitap ettiği Füsün, Zeyna, Miss Marple, Leman, Burcu gibi hem gerçek hem düşsel kadınlar, bizim kendi tembel maceramızdan uzakta, yalnızlığını paylaştığı dostlarıdır. Onlarla dertleşir. Onları şahit tutar. Yetişkin bir kadın bedeninden çocukça bir bakışla seyrettiği dünyada Füsün, Miss Marple ya da Zeyna âdeta oyun arkadaşlarıdır.

*“Noel Babalar sakallı değil, sakarlar biliyor musun dedim Zeyna'ya
Tıraş olurken yüzlerini kesip bir paket pamuk yapıştırıyorlar esasında
Aslında kaymak gibi adamlar.”*

dizeleri henüz hayatın mecazlarına, derin ya da yan anlamlarına vâkıf olmamış küçücük bir çocuğunun ağzından çıkar gibidir. Ya da o mecazları bile isteye reddeden bir çocuk-kadının ağzından...

*“Tanrının büyük tarlalarını andıran ayakları vardı
Yürüdüğünde buğday başakları hışırdardı
Üzüntüsünden kan tüküren Tanrı'dan işaretlerdi gelincikler”*

dizeleri de aynı çocuk ağızlı kadının sözleridir. Zaten “*Sözleri tekrarlayarak yok eden çocuk gibiyim*” der “*Karşılıksız Hayat*” şiirinde. Bu tavır onun bütün şiirlerinde az ya da çok fark edilir.

*“Hayat gözlerini yummuş soruyordu durmadan
El el üstünde kimin eli var?”
“Hayatıma patates baskısı bir son istiyorum”*

dizeleriyle çocuklara ait oyunlar yer bulur onun şiirinde. “*Kelimeler dışlıyor kollarımı/Diş izlerinden bir saatle takip ediyorum zamanı*” derken, bu çocuksu algılayış onun şiir evreninde hiç mi hiç abes durmaz. Sanki okuyucu bir çocuk-kadını dinlediğini önceden seziyor gibidir.

Pulbiber Mahallesi'nin çocuk ağızlı kadını çocuktan daha çok kadın elbette. Hatta bizi fark ettirmeden mutfağa sokan, mutfağa sokmakla kalmayıp mutfakta ağlatan bir kadın... Karnabahar kızartmaktan söz eden, elleri sarımsak kokarken şiir yazan, yağmur yağacak diye camları silmekten vazgeçen bir kadın... Onun şiirinde sardalya konservesinden kireç çözücüyeye, sutyen lastiğinden postişe kadar kadına ve kadınlığa has her nesne yer bulabiliyor. O aynı zamanda evin yaşayan bir organizma olduğunu ve kadının evle olan tinsel bağını çok iyi sezenlerden biri. “*Ne zaman yazmaktan kaçsam/Banyoyu kireç çözücüyeye buluyordum.*” diyerek kadınlık deneyimlerini yansıtmaktan çekinmez. Onun şiirinde kadınlık, var olduğu gibi sere serpe, hatta allıksız ve pudrasız yer bulur kendisine. Çatlak topraklarını sergilemekten kaçınmaz.

“*Bu dünyaya, yemeğin pişmesini, bebeğin doğmasını, çamaşırların kurummasını beklerken, çamaşırların kurduğunu, yemeğin piştiğini ve bebeğin doğduğunu yazan bir kadın gelmesini diliyorum. Ayrıca bunları yaparken aklına mukayyet olmasını istiyorum. Ayrıca bebeğe de iyi bakmasını diliyorum. Sıkıntılardan bir ev kurup ayakta tutmasını istiyorum. Bir gün bu olacak.*” diyerek hem toplumda geleneksel olarak dağıtılan rollere ve bu roller gereği yapılan eylemlere yani ev/ ev işlerine, hem de Virginia Woolf’un, evin meleştiğini öldürmeden nüfuz edemediği yazı/üretim alanına eş zamanlı dâhil olması önemlidir.

Pulbiber Mahallesi'nin çocuk ağızlı sakini diğer tüm şiirlerinde aynı sakinlikte karşımıza çıkıyor. O, bağlamını yalnızca kendinin bileceği, örtük bir dille şiirler yazmıyor. Kangurular gibi şiirlerini karnında taşıyor ve cömertçe ithaf ediyor onları. Eski dünya düzenine, Camel paketlerine, vazgeçmeye, rastlantının olup olmayacağına dair dinî meselelere bile şiir ithaf ediyor. Gel zaman git zaman şiir ithafkârı olup çıkıyor. Onun şiir evrenindeki her şey her gün karşımıza çıkabilen fakat o evrenin büyüyle yepyeni anlamlara bürünen şeyler. Sanırım ilk okuduğumuzda çok fazla bilindik geldiğinden afalliyor, sonra basit olanın o güçlü cazibesine kapılıveriyoruz. Biz bu evrende böyle bir mahalle olduğuna, o mahallede devamlı darbuka çalındığına ve nedense erkesin asandan hamile kaldığına sorgusuz inanıyoruz. Masallara sorgusuz inanan çocuklar gibi...

“*Çocuk kalmak iyiymiş, biz de iyi kaldık albayım;*

Medeniyet bizi bozmadı”

-Hikmet Benol